

ne florerte

FRA KRIGENS
HVERDAG I SKI
1940-1945



AV ERLING
RØNNEBERG



alt sild

I nattens løp hadde tyvslakteren tatt den største og gildeste av oksekalfene og simpelthen skåret hodet av den. Videre hadde røveren flådd skinnen av dyret, skåret labene av og vellet innvollsene ut. Alt dette lå igjen på marken. Kjøttet hadde han (eller de) selvsagt tatt med seg.

Alerede natt til 13. juli var det atter ubudne gjester på jakt i landbruksskolebestyrer Dietrichsons havnehage.

Ved 1-tiden om natten begynte gårdens hund å holde et forferdelig leven utenfor husene. Et par gårdsgutter rente ut i en fart og fikk øye på tre menn som var kommet seg innenfor gjerdet til et oksebeite

som ligger like ved skogkanten. På dette beitet gikk det tre okser fra 1/2 til 1 år gamle, og det var nok meningen at her skulle et av dyrene knabbes. Gårdsguttene satte på sprang for å innhente røverne, men disse hadde et godt forsprang og forsvant i skogen.

Nå var det godt å ha bikkjel! skrev Østlandets Blad.

Natt til 20. juli ble stjålet et kull kaninunger på Søndre Finstad. Tyveriet var temmelig ubetænksomt, ja kunne endog kalles brutalt, for ungene var ennå ikke helt sluppet fri fra moren. Hun var kommet seg unna og sprang omkring. Sannsynligvis var dette hær-

verket gjort av unger, da buret var så trangt at det ville være vanskelig for voksne å få tak i ungene.

En håpefull oppvoksende slekt! konkluderte Østlandets Blad.

Det hadde tatt et par år før tanken om et virkelig nattevaktkompani modnet seg og ble til en realitet.

Ski Vel's styre averterte i Østlandets Blad 13. august 1943 at under forutsetning av nødvendig tilslutning fra villa- og gårdeiere ville det fremover høsten bli etablert fast nattevakt med politimyndighet for Ski-byen og nærmeste omegn. Antagelig kontingent: For villaieiere kr. 10,- og for gårdsbruk kr. 20,- for sesongen til innhøstingen er over.

Avisen støttet sterkt opp om tiltaket. Det var i høyeste grad påkrevet å få etablert et vakt-hold om natten nå som tyve-pakket regjerte som verst. Det var jo den rene landeplage dette røveriet som foregikk hver eneste natt ute og inne hos folk.

De skillingene som det kostet å bli delaktige i vakt-holdet, ville sikkert være vel fjerne.

Men la det skje kvikt med å bli med! skrev avisen.

Wilhelm Dietrichson på Søndre Finstad støttet også sterkt opp om det påtenkte nattevaktkompaniet. Han var for øvrig den gode idé's far!

40 medlemmer meldte seg, og Nattevaktkompaniet i Ski startet sin virksomhet søndag kveld 22. august 1943, for øvrig med én fast vakt og to frivillige til å foreta enkelte ruter til ubestemte tider.

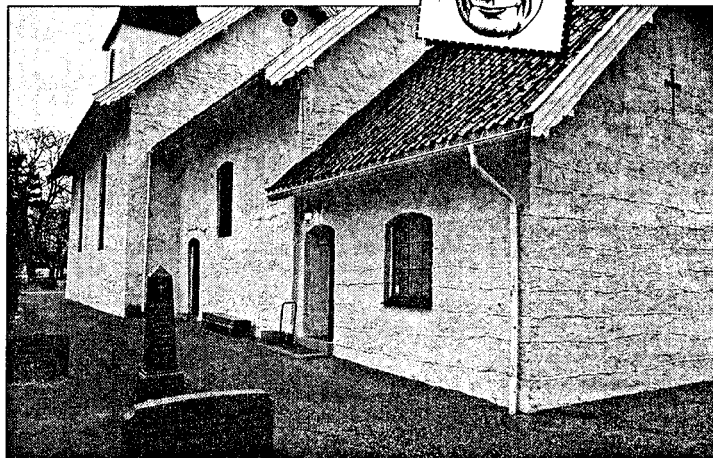
Vakttiden begynte når det mørknet om kvelden og holdt på til 5-6-tiden om morgenen. Da regnet en med at folk var oppe og i virksomhet de fleste steder, og tyvene skulle vel ved de tider være krøpet under dynene.

Ski Vel's vakt-hold så ut til å ha hatt sin virkning, fortalte formannen i Vellet, herr Braathen, til Østlandets Blad 21. september. Det hadde vært lite å høre om tyverier av kaniner, høns, epler og grønnsaker. Tyvene hadde vel følt usikkerheten og holdt seg hjemme til spår trøst for villa- og parselleiere.

Vakt-holdet kom til å fortsette til innhøstingsarbeidet var over. 15. oktober var sikkert eplene og grønnsakene brakt i hus, sa herr Braathen til avisen.

Men Østlandets Blad kunne 29. februar 1944 fortelle også om en uheldig kanintyve.

Et par verdifulle kaniner var blitt stjålet hos en småbruker i Skotbu. Da folkene på gården kom ut om morgenen, stod burene tomme. Tyveriet ble meldt til lensmannen på



Inngangen til sakristiet ved Ski kirke der sogneprestens sykkel ble stjålet.

(FOTO: GEIR HANSEN)

Ski med det samme.

I mellomtiden gikk gutten på småbruket i gang med sine undersøkelser. Under disse kom han over noen spor i snøen, og sporene viste tydelig at tyven hadde brukt gummi-støvler med lapp under den ene skotåen.

Gutten gikk videre til naboen og diskuterte saken med ham. Det viste seg at denne naboen hadde hatt besøk av en gårdsarbeider, og denne hadde hatt en lapp under den ene støvletåen. De to gikk nå dit hvor den mistenkte gårdsarbeideren holdt til, og de fikk da høre at han eslet seg til byen om ettermiddagen.

De gikk direkte på gårdsarbeideren som var synlig nervøs. Han brukte grov munn, men måtte vike for overmakt og gikk til bekjennelse. Kaninene ble funnet levende i en ryggsekk og ble med politiets tillatelse brakt tilbake til sin Eiermann. Resten av historien foregikk hos politiet og i retten.

Men man var enda ikke ferdig med den håpefulle unge slekt.

En gårdbruker i Ski anmeldte først i august 1944 en guttegjeng på fem-seks stykker fordi den hver dag de var på badetur til Nærevannet, benyttet leiligheten til å legge seg i kålrotåkeren, rev opp planter, grafset noe i seg, slang resten vekk, trampet ned og gjorde skader på alle vis.

Gutteslampene måtte stå åsyn til åsyn med politiet og botferdig bekjenne sine synder.

Politiet fortalte videre til Østlandets Blad at det hver natt var ute stratenrøvere som ribbet tobakksplantene til folk. Enkelte holdt nattevakt over sin farm, og en natt lyktes det å knipe en tyvefant.

Det ble også meldt om diverse tyverier av poteter på forskjellige gårder.

Men folk var meget ofte likesøle og skjodesløse, sa politiet. De gjorde ingen ting for å passe på sine saker. Motto: Hold øyne og ører åpne i disse ulvetider!

11. januar 1944 brakte for øvrig Østlandets Blad Et ord til snyltefiskerne i Ski.

Hr. redaktør!

Tillater meg gjennom Deres ærede avis å rette noen ord til enkelte snyltefiskere her i Ski.

Da jeg personlig er en ivrig fisker og benytter hver anledning til å spe litt på rasjonen, vil jeg gjerne få si noen Pauli ord til enkelte «klyptomatfiskere».

Jeg har siden isen lå seg her i vinter, drevet med gedde-fiske i forskjellige vann her i Ski. Jeg skal ikke her komme nærmere inn på fiskemåten, da jeg går ut fra at de fleste vet hvordan den er, men skal til gjengjeld fortelle litt om hvordan enkelte andre «fisker» her omkring.

Etter at en stakkars har stått på isen noen timer i vinterkulda for å få fisk til å agne med og endelig fått alt i stand, har han gått hjem med en bestemt forutfølelse av at «imorra blir det mye å få». Jamen sa jeg smør. Da han neste morgen drar avsted for å se etter saksene, har han alt i tankene dratt noen svære best opp, og han gleder seg alt til hvor godt det skal smake til middag. Skuffelsen er ikke til å beskrive over det syn som møter ham. Fisken, fiskeredskapen, alt er vekk; bare noen store blodflekker taler sitt tause språk om den skjendige handling som her har foregått.

En som fisker for matens skyld.

En som fisker for matens skyld fikk 18. januar svar på til-tale i avisen.

Som eier av fiskevann i Ski er jeg dessverre godt kjent med den fiskemåten De og likesinnede fisker. En gang fant

jeg i mitt vann 90-nittigjeddesakser, og ingen hadde spurt meg om lov til å fiske der.

Etter Deres artikkel å dømme, er De ikke eier av fiskevann selv, og da jeg ikke kan tenke meg at eier av fiskevann ville tillate saksefiske (slikt fiske er nemlig rovviske og ikke sportsfiske), går jeg ut fra at De driver dette fiske ulovlig. Hvis det er tilfelle, har De sannelig fått lønn som for-tjent. Jeg synes det er meget gledelig at de som eier van- nene og fiskeretten, nå endelig går inn for å få has på «tjuvefiskerne». Det er bare rimelig at de som har retten på sin side, ødelegger all ulov- lig langstredskap de kommer over. Og hvis de ikke selv passer på, er det meget opp- muntrende at det finnes an- dre som hjelper til med å pas- se på.

Stort heldigere enn fiskeren Shadde ikke den unge mann i Ski-byen vært som våren 1942 overdro sin månedsrasjon av brennevin-skortet til en annen for fem kroner. Tross gjentatte pur-ringer fikk utlåneren ikke kor-tet tilbake, og omsider kom det frem at det var solgt til en tredjemann for 45 kroner.

Forholdet ble så anmeldt til politiet som prompte ila alle tre bøter. Utlåneren - altså den virkelig skadelidende - fikk 50 kroners bot, kjøperen av kor-tet fikk 60 kroner, mens han som hadde brakt begge opp i affæren fikk 100 kroners bot.

Det ble altså en ganske dyr affære for alle tre. Best slapp kanskje utlåneren tross alt fra det, i det han fikk brennevin-skortet sitt tilbake. Men han låner det ganske sikkert ikke ut en gang til.

Snipp, snapp, smute! skrev Østlandets Blad.

Men tyverie

Antall voldsforbrytelser gikk ned under krigen. Mange har tolket dette slik at det var et resultat av mindre adgang til alkohol.

Til gjengjeld fant det sted en merkbar økning i antall anmeldte tyverier. Det kunne skyldes at mulighetene for å bli oppdaget var mindre under blendingen. Eller det var et utslag av økt varemangel eller av at krigen brøt ned respekten for lov og normer.

Forholdet gjaldt i Kråkstad og i Ski som i landet for øvrig. Det var ikke noe nytt i 1940 at det ble stjålet sykler. Men det var nytt at tyven hadde den freidighet å gå inn på kirkegården og bort til sakristidøren midt på blanke lyse søndagsformiddagen og ganske rolig ta sogneprest dr. Selmers sykkel og dra avgårde med den. Det skjedde i Ski søndag 28. juli 1940, kunne Østlandets Blad fortelle.

Sognepresten hadde syklet fra Kråkstad for å forrette gudstjenesten i Ski kirke. Både hans og den øvrige kirkebetjenings sykler stod ved veggen utenfor sakristidøren. Etter gudstjenesten var det en brudevogn, og det var under denne akt at sogneprestens sykkel forsvant. Det var en damesykkel, tre-fire år gammel.

Sykkeltysteriene grep bare mer og mer om seg også i selve Ski-byen, de fleste fra sykkelstativene på stasjonen. Sykkeltysteriene ble dagens problem, skrev Østlandets Blad, både for sykkelens sørgende etterlatte og for politiet. Det var om natten tyveriene florerte. Da hadde tyvene fritt spill. Det hjalp ikke om sykkelne var låst. Lenken ble bare litt over.

Det fortsatte med hageplyndringer.

Den 12. august 1940 ble en hage i Ski plyndret. Hele avlingen av tranparentepler ble stjålet.

Et par dager etter organiserte villaeierne i Ski seg ifølge Østlandets Blad. Da var det meldt ikke bare om hageplyndring, men om flere tyverier av kål, poteter og andre rotfrukter.

Villaeierne organiserte seg i lag på syv, slik at de etter tur påtok seg å inspisere hagene natten gjennom. Hvis det var et par voksne menn i hvert hus, ville hver mann altså få nattevaktjobb bare hver fjortende dag.

Det gjaldt å verge sitt. Alt man kunne avle i hagene, vilke uten tvil komme godt med i fremtiden.

Guttebandene i Ski ble grekkere etter hvert.

Det var to gutter i 12-13 års alderen som ifølge Østlandets Blad for 3. februar 1941 hadde



Ekstra god fiskepølse - laget av gjeddefarse. (Foto: Norges Hjemmefrontmuseum)

operert i fellesskap. Fra et skatoll stjal de 134 kroner, delte beredvillig av sitt bytte med andre gutter og tok seg selv en bytur med det de hadde igjen og festet på restauranter som andre krøsuser.

Det heldige røvertoktet ga mersmak, og de to bega seg ut på nytt plyndringstokt til samme mann som først var bestjålet. Men denne gang gikk tyveknektene rett i løvens gap. Huseieren hadde ant uråd og knep hovedmannen mens han var i ferd med å forsyne seg. Kameraten som hadde holdt vakt, ble også tatt. Og dermed var eventyret forbi. Nå var det politiet og vergerådet som måtte ta seg av fortsettelsen av den sørgelige historie.

Sist i juli samme år ble kyllinger og høns stjålet fra villaeiere i Ski. Tyvene hadde ganske frekt banet seg vei til hønsehusene og forsynt seg.

Østlandets Blad fant det i denne forbindelse riktig å be befolkningen passe bedre på sine dyr. I mange tilfeller oppfordret rett og slett de lokale forhold svake sjeler til å for-gripe seg. Hønsehus stod åpne og lokkende for ikke å snakke om kaninstaller.

Men leksen om nye hønse- og kyllingtyverier bare fortsatte. En natt forsvant 12-14 åtte dagers gamle nøster fra en villa i Ski-byen. Neste natt gikk 10-12 høner samme veien.

I august 1941 tok tyveriene i Ski-byen overhånd. Det gikk

nesten ikke en natt uten at det ble meldt om tyverier av høns, kyllinger, kaniner, ender osv. fra villaeiere.

Frukthøsten stod for døren, og Østlandets Blad ropte et varsko til villaeierne om at hvilken som helst av dem måtte regne med å våkne til sin hage ribbet for frukt.

Året før hadde villaeiere i enkelte strøk av Ski-byen med utmerket resultat opprettet et frivillig nattevaktkompani. Avisen fremkastet tanken til overveielse også kommende frukthøst. Det var særlig i tiden fra kl. 23 til kl. 05 at det ville være aktuelt med oppsyn. Dyr, frukt og bær var nå så kostbare varer at det gjaldt å passe på. Og med 8-10 villaeiere i et strøk skulle det ikke bli så

mye nattevakt på hver.

Men tyveriene bare fortsatte. Tyvene var så forslagne at de i nattens mulm og mørke til og med brøt opp låste kaninbur og dro avgårde med sitt bytte.

Det var ikke bare i Ski-byen at det ble stjålet.

Tre stabbur og kjellertyver ble tatt 1. juli 1941. En fjerde ble knepet dagen etter. De hadde gjort innbrudd eller forsøk på innbrudd på en rekke gårder i bygda og forsynt seg bra med matvarer og også med hjemmelaget vin. De hadde så trukket seg tilbake til skogene der de agerte som vedhuggere og levde på en høy fot og kjørte i seg alt det beste de hadde kommet over.

Men nå var altså leken slutt, kunne Østlandets Blad fortelle, og folk behøvde ikke å ligge våkne lenger om nettene. En hadde jo aldri kunnet vite om tyveknektene ville komme luskende til ens egen gård.

Røvertoktene fortsatte over bygdene. Husdyr ble slaktet og bortført av nattlige gangstere, og også bøndene måtte organisere seg for å stoppe den ødeleggende trafikken.

Natt til 22. juni 1943 hadde ifølge Østlandets Blad tyvslaktere hjemsoekt Søndre Finstad gård hos landbruksskolebestyrer Dietrichson. Fire fem-seks måneders okskalver var inngjerdet og gikk på beite ute på jorden like i nærheten av uthusene.